

Glazbene stimulacije

Čolić, Viktorija; Klarić Bonacci, Nataša

Source / Izvornik: **Verbotonalni razgovori, 2021, 79 - 89**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:257:582753>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

GLAZBENE STIMULACIJE

Viktorija Čolić, Nataša Klarić Bonacci

Fonetski ritmovi proizlaze iz same srži verbotonalnog sistema – vrednota govornog jezika, odnosno izvanleksičkih sredstava izraza, koji svoju vrijednost ostvaruju na osnovi zvuka i pokreta te čine temelj verbotonalne metode, a kao takve se primjenjuju u rehabilitaciji slušanja i govora već više od pola stoljeća. Važno je naglasiti da podrazumijevaju srodne, ali potpuno odvojene postupke: glazbene stimulacije i stimulacije pokretom, koji se zasebno provode u kompleksnim rehabilitacijskim programima, a bit će predstavljeni u tekstu koji slijedi.

Glazbene stimulacije - uvod

O glazbi i njezinu djelovanju na čovjeka, prvenstveno o osjećajima koje u njemu budi, kao i o mnogobrojnim dobrobitima za psihofizičko zdravlje čovjeka, pisalo se od davnina. Pitagora je smatrao da se glazbom i pjevanjem može održati harmonija zdravog duha i tijela, vježbati pamćenje i liječiti poremećaje u ponašanju (Šmit, 2001). Platon smatra da glazba hrani sjećanje duše i pomaže pri ostvarivanju istinitog načina života te djeluje oplemenjujuće na dušu (Tokić, 2016).

Glazba je oduvijek bila nadahnuće ne samo kompozitorima, izvođačima, muzikolozima već i filozofima, pedagogima, terapeutima, znanstvenicima, ljudima najrazličitijih profila pa sve do onih koji s njom nisu povezani profesionalno, ali koja je neizostavan dio njihova života, makar samo u receptivnom obliku. Svi oni, svatko iz svoje perspektive i u određenoj mjeri osjećaju moć glazbe, bilo da ona samo snažno djeluje na njihove emocije ili je pak za njih profesionalni izazov koji će ih dovesti do važnih otkrića na brojnim stručnim i znanstvenim područjima.

Jedan od njih bio je i akademik Petar Guberina. Duboko svjestan moći glazbe (koju je umalo izabrao za profesiju), povezanosti elemenata glazbe i govora, afektivnosti kao zajedničke karakteristike ključne za kvalitetno prenošenje i zapamćivanje poruke te brojnih drugih sličnosti ta dva sustava svojstvenih samo čovjeku, cijeli je svoj profesionalni vijek naglašavao i uz pomoć svojih suradnika opisivao mogućnosti uporabe glazbe u svrhu rehabilitacije slušanja i govora. Proučavanjem elemenata govora, posebice onih auditivnih, zaslužnih za prenošenje govora, nastale su govorne vrednote (Guberina, 1967), a iz svijesti o „glazbenosti” govora, odnosno povezanosti između elemenata glazbe i govora postepeno su se razvile i glazbene stimulacije, postupak unutar fonetskih ritmova koji se koristi u svrhu rehabilitacije slušanja i govora kod osoba s oštećenjem sluha i/ili govorno-jezičnim poremećajima. Širenju svijesti o spomenutom i razvoju glazbenih stimulacija kao postupka koji se danas svakodnevno provodi s korisnicima programa Poliklinike SUVAG, najviše su pridonijele suradnice akademika Guberine, Zora Drežančić i Marija Blanka Šmit. Njihovom je zaslugom nastao opus verbotonalnih brojalica, danas prepoznatih kao osnovni „alat” unutar postupaka glazbenih stimulacija. Uz njih su sljedećih desetljeća pa sve do danas ovaj postupak nastavili provoditi i drugi stručnjaci zaposleni na mjestu fonetskog muzičara u Dječjem vrtiću i Osnovnoj školi Poliklinike SUVAG.

Glazbene stimulacije²⁹ u rehabilitaciji slušanja i govora po verbotonalnoj metodi - objavljeni radovi

Pregledom literature o verbotonalnom sistemu i rehabilitaciji može se donijeti zaključak da su izvori o ovoj vrsti stimulacija prilično skromni, ili, bolje rečeno, donose često vrlo sličan sadržaj. Osim glavne svrhe ovog članka, a ta je dati pregled višestruke primjene ovog postupka u rehabilitaciji slušanja i govora te dostupnu literaturu, u ciljeve ovog članka moglo bi se ubrojiti i poticanje stručnjaka iz ovog područja na istraživanje i objavljivanje radova o dobiti ovog postupka na cjelokupni razvoj djeteta, posebice na razvoj slušanja i govora.

Najraniji objavljeni izvor o tome što je kasnije dobilo naziv glazbene stimulacije članak je Zore Drežančić iz 1966.: „Ritmički oblici kao pedagoški postupci u rehabilitaciji sluha i govora”, u kojem autorica spominje igre prebrojavanja i brojalicu kao stimulaciju za razvoj slušanja. Godinu dana kasnije, akademik Guberina na

29 U ranije objavljenim radovima podjednako je zastupljen termin muzičke stimulacije i glazbene stimulacije, koje u kontekstu ovog posebnog rehabilitacijskog postupka unutar verbotonalne metode doživljavamo kao istoznačnice.

predavanju održanom u Northamptonu u SAD-u govori o primjeni fonetskih ritmova u verbotonalnom sistemu kao postupcima koji su se razvili polovinom 20. stoljeća iz teorije i primjene postupaka u učenju stranih jezika (Guberina, 2010). Na tom predavanju akademik Guberina spominje šest osnovnih postavki verbotonalne teorije vezane uz ritam i primjenu istih u funkciji primanja i produkcije glasova te prvi put detaljnije opisuje postupak usvajanja fonetskog sustava jezika pomoću brojalica, koji izjednačava s pojmom glazbene stimulacije. Nekoliko je inačica teksta ovog predavanja na nekoliko stranih jezika objavljenih u različitim publikacijama.

U istom razdoblju, zaslugom Zore Drežančić nastaje većina osnovnih brojalica, a opus brojalica tijekom sljedećih godina zaokružuje Marija Blanka Šmit. Do 1970. objavljena su još dva rada o glazbenim stimulacijama (Drežančić, 1969). Nakon ovog kratkog, no za ovaj postupak bitnog i plodnog razdoblja, slijedi duža stanka u objavljivanju radova s ovom temom. Potencijal glazbenih stimulacija u svrhu razvijanja djetetove kreativnosti, akademik Guberina spominje 1984. na predavanju u Mariboru (Guberina, 2010). Iste godine izlazi knjiga „Igram do govora” (Stoparić, 1984) u kojoj su opisani postupci koji se koriste u rehabilitaciji slušanja i govora po verbotonalnoj metodi, a među njima i glazbene stimulacije. Izuzev rada Marije Blanke Šmit iz 1993. u kojem je objašnjena povezanost glazbenih elemenata i govornih vrednota te u ranijim radovima opisan postupak glazbenih stimulacija, do 2001. nema novih objavljenih radova. Početkom novog tisućljeća izlazi knjiga „Glazbom do govora” (Šmit, 2001), dosad jedini cjeloviti priručnik o glazbenim stimulacijama u kojemu je sjedinjen teorijski i praktični dio. Knjiga sadrži teorijsku podlogu za razumijevanje uporabe glazbenih stimulacija kao rehabilitacijskog postupka, upute za provođenje postupka, zbirku osnovnih brojalica i onih kombiniranih s riječima te određeni broj glazbenih igara primjenjivih u radu s djecom predškolske i školske dobi. Spomenuta je knjiga veliki doprinos razumijevanju i primjeni glazbenih stimulacija u rehabilitaciji slušanja i govora te pomoć svima koji se bave rehabilitacijom slušanja i govora kod djece, ali i njihovim roditeljima. Iste godine Čolić piše i brani diplomski rad (Čolić, 2001), u kojemu detaljnije opisuje brojne sličnosti, ali i razlike između dvije zvučne realizacije sustava jezika i glazbe i posebno se dotiče pojedinih elemenata glazbe koji mogu biti opravdan put za uspješnu rehabilitaciju slušanja i govora.

Nekoliko godina kasnije objavljen je rad vezan uz uporabu glazbenih stimulacija u radu s djecom s umjetnom pužnicom (Paškvalin i sur., 2005) s konkretnim primjerima i opisanim načinom za provedbu aktivnosti unutar ovog postupka.

Novo desetljeće donosi znanstveno-stručnu monografiju u kojoj jedini članak vezan za glazbene stimulacije ispituje mogućnosti uporabe ovog postupka u rehabilitaciji osoba svih uzrasta s govorno-jezičnim poremećajima i prvi put stavlja ovaj postupak u kontekst muzikoterapije kao znanstvene discipline, odnosno vrste terapije koja uključuje niz postupaka u tretiranju različitih poremećaja kod osoba svih životnih dobi (Lelas, 2011).

U istom su desetljeću objavljene još dvije knjige od kojih svaka na svoj način opisuje program i postupak glazbenih stimulacija u rehabilitaciji djece po verbotonalnoj metodi. (Dulčić i sur., 2012; Rulenkova, 2015)

Konačno, glazbene stimulacije kao autentičan i znanstveno opravdan postupak opisane su i uspoređene s drugim, suvremenim glazbenim postupcima koji se diljem svijeta koriste u rehabilitaciji djece s jezičnim poremećajima u diplomskom radu: „Prepoznavanje glazbenog ritma i intonacije kod djece s jezičnim poremećajima“ (Krešić, 2020).

Glazbene stimulacije - temelji i razvoj postupka

Glazbene stimulacije postupak su koji se uz stimulacije pokretom naziva fonetski ritmovi. Razvio se kao posebna metoda u sklopu verbotonalnog sistema u svrhu rehabilitacije djece s oštećenjem sluha i djece s govorno-jezičnim poremećajima.

Glazbene stimulacije razvijale su se nekoliko desetljeća na temeljima verbotonalnog sistema u čijem se središtu nalazi „čovjek kao važan i nezamjenjiv stvaralac, bilo da se radi o području materinskog jezika, učenja stranih jezika ili slušnoj i govornoj rehabilitaciji kod slušno oštećenih osoba.“ (Guberina, 1995, str. 1)

Ideja o uporabi glazbe u svrhu rehabilitacije djece kojoj je dijagnosticirana gluhoća ili teška naglušost u početku se činila čudnom, kao i sama ideja da bi osoba s gluhoćom mogla komunicirati ikako drugačije nego znakovnim jezikom.

No, specifičnom, verbotonalnom pristupu u rehabilitaciji djece s oštećenjem sluha, a time i ideji o uporabi glazbe u te svrhe, prethodila su vrlo važna istraživanja koja su rezultirala ključnim spoznajama:

- 1)** Ritam i intonacija najvažniji su u procesu prenošenja govora.
- 2)** Ritam i intonacija prenose se niskim frekvencijama.
- 3)** Tijelo osobe s oštećenjem sluha također je osjetljivo na niske frekvencije, dakle sposobno je ritmički funkcionirati.

Na spomenutim spoznajama počiva cijeli verbotonalni sistem i rehabilitacija. Te su spoznaje posve opravdale i dale smisao ideji da se dijete s oštećenjem sluha stimulira ritmom.

Ritam je najvažniji element u procesu usvajanja govora. „Ritam ima najveću važnost u usvajanju jezika (materinskog ili stranog); on prethodi govoru i harmoniji tijela. Ritam je naš vodič u usvajanju dobrog govora. S druge strane, tijelo je najosjetljivije

na niske frekvencije pa je prema tome i nosilac intonacije i najbolji učitelj u usvajanju govorne intonacije, naročito u slučaju govornih poteškoća.“ (Guberina, 1995, str. 4-5).

Ove činjenice o ritmu lako navode na misao da bi razvoj govora najlogičnije bilo stimulirati upravo govorom, no spozna je o glazbi i čovjekovoj percepciji glazbe te o prisutnosti i drugih, zajedničkih elemenata u glazbi i govoru otvorile su novu dimenziju ideje o uporabi glazbenih stimulacija u rehabilitaciji djece s oštećenjem sluha, no i one s govorno-jezičnim poremećajima. Blanka Šmit u svojoj knjizi: „Glazbom do govora“ ističe:

„Promotrimo li razvoj čovjeka, vidjet ćemo da su ritam i pjevanje filogenetski i ontogenetski stariji oblik izražavanja, odnosno da su ritam i pjevanje bili prvi oblici, mnogo primitivniji i stariji od samog govora. Oni su, dakle, čovjeku emocionalno bliži od govora svojim automatskim i afektivnim izražajnim oblicima. U razvoju govora djeteta opaža se isti proces. Ritam i pjevani glas vrlo su bliski i potrebni za dobar i pravilan razvoj govora djeteta – oni su njegov prvi zvučni doživljaj.“ (Šmit, 2001, str. 16-17)

Riječi autorice u pogovoru knjige potvrđuje i profesor Pansini: „Ritam i pjevanje (...) nose više emocionalnog značenja pa svojom afektivnošću, djelovanjem na živčani sustav i sve duševne i tjelesne funkcije, jače i trajnije mijenjaju neuralnu mrežu. Afekti su sredstvo za dublje prodiranje i zapamćivanje poruka... Preko glazbe, smještene u dublje slojeve jezičnih struktura lakše se bude slike glasova... Na toj se takozvanoj neintelektualnoj razini lakše dopire do cjelovite multisenzoričke, spaciocepcijske percepcije, tako i do elemenata govora, do razine na kojoj ih se bolje i trajnije ispravlja... Glazba i verbalni jezik, kao ljudski izrazi, isprepliću se, ponajviše u govornim i glazbenim vrjednotama, a tek u tom jedinstvu najbolje se ostvaruje komunikacija i osposobljavanjem postiže željeni cilj.“ (Šmit, 2001, str. 133-134)

Obilježje glazbenog ritma pravilna je izmjena naglašenih i nenaglašenih doba te trajanja tonova za razliku od govornog ritma koji karakterizira puno opuštenija, odnosno nepravilna izmjena naglašenih i nenaglašenih doba. Iako govornu poruku omeđuje ritam i to onaj slogova, riječi i rečenica, upravo ritmička pravilnost glazbenog ritma matematički izražena mjerom ono je što je auditivno zamjetljivije, što privlači pozornost djeteta i priprema ga za aktivno slušanje. Djetetu koje još nema osviješten ritam vlastitog tijela pa stoga ne može postići ni optimalan govorni ritam, aktivnosti prožete glazbenim ritmom pomoći će pri postizanju unutarnje ravnoteže i omogućiti mu percepciju vlastitog tijela. Ritam u čovjeka uvodi red, daje mu oslonac i priprema na složenije radnje prisutne u percepciji i proizvodnji govora.

Navedeni citat skreće pozornost na još jedan, jednako važan element glazbe u rehabilitaciji slušanja i govora, a to je melodija. Melodija, koja odgovara intonaciji u govoru, optimalna je stimulacija za razvoj govora. Razvoj osjećaja za melodiju obogaćuje intonaciju u govoru, čime se postiže sklad ritma i intonacije te omogućuje lakša razumljivost poruke. Melodija pruža djetetu zvučnu stimulaciju koja razvija osjećaj za promjenu visine glasa, a koja je uz razvoj percepcije ritma bitan faktor u pravilnom razvoju govora (Šmit, 2001). Uporaba melodije kao jednog od neizostavnih sredstava

unutar ovog postupka možda je ono najočitije što glazbene stimulacije razlikuje od stimulacija pokretom. Dok aktivnosti koje se provode unutar stimulacija pokretom može, ali ne nužno, pratiti glazba, melodija, odnosno pjevani glas nezaobilazno je sredstvo u rehabilitaciji slušanja i govora unutar glazbenih stimulacija.

Suprotno uvriježenom mišljenju da je ritam prva stimulacija na koju će malo djetete dati neki odgovor, autorica na više mjesta ističe da je melodija prva djetetova zvučna stimulacija. Te su izjave dobile potvrdu i nekoliko desetaka godina kasnije u istraživanju koje govori da u dobi od tek nekoliko dana djetete nesvjesno prepoznaje glazbene tonove različite visine. Mala djeca glazbu obično doživljavaju kao intonacijski i vizualni uzorak (Volchegorskaya i Nogina, 2014).

Istraživanja i programi rane glazbene stimulacije za bebe i malu djecu potvrđuju da podraživanje različitim tonalnim obrascima (stimulacije kratkim melodijama) izazivaju reakcije i kod malih beba na način da bebe oponašaju tonske visine početnog tona melodije (Arrasmith, 2019; Music Together, 2021).

Šmit govori i piše o melodiji kao najboljem sredstvu za „razbrbljavanje“ djece. Melodija u djetetu izaziva želju za glasanjem i u njemu postupno stvara užitak zbog vlastitog glasanja koje postupno prerasta i u uživanje u govoru.

Stimulirati djetete melodijom zapravo znači stimulirati njegovo slušanje i govor pjevanim glasom. Pjevani glas služi prvenstveno kao pomoć za doživljavanje govorne intonacije, a kasnije i postizanja optimalne govorne intonacije, za korekciju govornih glasova, loše postiranog glasa i boje (timbra) glasa. Osim afektivnosti kojom se odlikuje i time istu budi i u djetetu, vrlo važna značajka pjevanog glasa, naročito dragocjena u rehabilitaciji slušanja i govora kod djece s oštećenjem sluha, produženo je vrijeme emisije.

Čolić (2001) u svome diplomskom radu istražuje upravo nastanak govora i pjevanja, njihove međusobne razlike i sličnosti i to s anatomske, fiziološke, fonetske, akustičke i sa stajališta spaciocepcije i psihologije. Posebnu pozornost pridaje upravo gore spomenutom elementu, a to je vrijeme. Donosi važne zaključke o pjevanju i govoru na temelju kojih se planiraju aktivnosti koje se primjenjuju u glazbenim stimulacijama:

- osnovna razlika između govora i pjevanja su trajanje i visina pojedinih glasova i interval između njih
- vrijeme govorne emisije u odnosu prema pjevanoj kraće je i promjenljivo
- pjevana emisija svojim duljim trajanjem glasova (logatoma) ili tonova utječe na bolju percepciju i memoriranje u djece s oštećenjem sluha i djece s govorno-jezičnim teškoćama
- motorika govornih organa pri pjevanju je usporena, a usporena je i kod djece koja su uključena u rehabilitaciju. Pjevanje olakšava motoriku govornih organa te se ostvarivanjem različitih glazbenih vrednota još više usklađuje, razvija i tako postaje osnova dobri izgovoru (Čolić, 2001).

Osim ritma i intonacije, još je nekoliko glazbenih elemenata koji se neposredno povezuju s elementima govora, odnosno govornim vrednotama, a to su: dinamika (koja odgovara intenzitetu u govoru), tempo (vrijeme u govoru), pauza i staccato/legato kvalitete (napetost u govoru).

Vrednote govornog jezika pune su tonova, intenziteta, pokreta; one raskidaju okvire riječi i granice između glazbe i govora (Šmit, 2001).

Svijest o povezanosti elemenata glazbe i govora prisutnih i u najmanjoj auditivno opažljivoj jedinici, odnosno fonemu, poticala je sve stručnjake koji su se bavili proučavanjem glazbe u svrhu rehabilitacije po verbotonalnoj metodi da istraže načine povezivanja svih glazbenih i govornih sastavnica u jednu glazbenu strukturu koju bi dijete spontano prepoznalo kao slušno najbolju. Šmit kaže: „Naša su istraživanja pokazala da treba uskladiti sve kvalitete glasa i ujediniti ih glazbenim elementima u prepoznatljivu zvučnu informaciju. Tu smo zvučnu informaciju nazvali fonetska glazbena optimala ili osnovna brojalica. U njoj su glazbeni elementi u službi razvijanja pravilne percepcije i pravilnog načina ostvarenja glasa.“ (Šmit, 2001, str. 8).

Zbog činjenice da ovakva, verbotonalna brojalica sadrži sve glazbene elemente i glavni je alat ovog postupka, termin glazbene stimulacije dugo se izjednačavao s brojalicama.

Brojalice imaju višestruku ulogu u razvoju govora. Služe za prebrojavanje (prebrojavanjem djeca pažljivo slušaju onoga koji prebrojava), „aktivno slušanje u toj igri je zakon kojem se svi moraju pokoravati, inače su „izigrani“, tj. aktivno je slušanje i govor verbotonalni zakon – osnovni uvjet.“ (Šmit, 2001, str. 54). Zbog glazbenog ritma koji u brojatici dominira, djeca lakše prate tijekom brojalice i željno očekuju njezin kraj, odnosno zadnju riječ, a ako se izgovor te riječi privremeno odgodi umetanjem aktivne pauze, povećava se napetost i iščekivanje te se time postiže optimalno usmjeravanje pažnje djeteta na sadržaj tijekom cijelog trajanja brojalice. To rezultira postupnim produženjem pažnje i osvještavanjem aktivnog slušanja. Kada brojenje završi, djeca nastavljaju prostornu igru. „Osluškivanjem prostora, okupanog ritmom i zvukom, prate se događaji (rečenice) u prostoru, razvija gramatika kao prostorni fenomen izomorfan prostornim radnjama.“ (Šmit, 2001, str. 54)

Ritam brojalice razvija osjećaj za vrijeme pa se njome utječe i na rješavanje problema percepcije vremena. Prebrojavanjem dijete upija vrijeme i pamti ga (Šmit, 2001).

Važnost pokreta kao preduvjeta za razvoj glasanja i govora naglašena je i u ovom postupku. U glazbenim stimulacijama pokretom prati svaku aktivnost, on je neizostavan dio igre glasovima, prisutan je pri prebrojavanju djece brojalicom, osnovno je sredstvo u korekciji pojedinih glasova ili glasovne skupine. U igrama brojalicom dijete pamti još nešto – pokret i ritam pokreta, makromotoriku i mikromotoriku. Bez pravilne motorike, odnosno bez pravilnog usmjeravanja razvoja motorike i njegove veze sa zvukom i pokretom u glazbeno-ritmičkim strukturama, nema dobrog govora. Razvijena motorika omogućuje strukturiranje ritma i govora, harmoničnost tjelesne napetosti, što se očituje u dobroj intonaciji i intenzitetu glasa, utječe na spontanost

kretanja i pokreta dijelova tijela u prostoru, a time i u govoru. Motorička komponenta olakšava cjelovito pamćenje i pamćenje redoslijeda zadane strukture (Šmit, 2001).

Šmit usustavljuje glazbene stimulacije i detaljno opisuje sve aktivnosti unutar ovog postupka: igre ritmova (precizniji bi termin bio igre s ritmovima), slogovi u ritmu brojalica (osnovna brojalica), pjevana brojalica, ritmovi za korekciju glasova i grupe glasova, uvođenje riječi i rečenice u ritmičku strukturu i govorna struktura.

Ovo su osnovni postupci u glazbenim stimulacijama, no krajnja je svrha ovog posebnog verbotonalnog postupka prenošenje aktivnosti u stvarni kontekst, izvan mjesta rehabilitacije te osposobljavanje djeteta da naučeno poveže s onim što ga okružuje i o tim se sadržajima izrazi govorom.

Osim navedenog, glazbene stimulacije svojim postupcima stimuliraju centralno usklađivanje osjeta za percepciju prostora u osoba s oštećenjem sluha sa svrhom razvijanja mehanizama za dobro slušanje i dobar govor. Profesor Pansini ističe važnost učenja govora ne samo „preko uha“ već i putem spaciocepcije jer slušanje postaje kompletno tek interakcijom svih pet osjetilnih putova i tek se na tim razinama strukturira akustička poruka (Čolić, 2001). U svome radu Čolić (2001) detaljno govori o svim osjetilima i daje primjere stimulacije svakog osjetila pomoću glazbe, odnosno postupkom glazbenih stimulacija.

Čolić 2010. kao dio tima (Čolić, Starc, Šmit) sudjeluje u stvaranju programa Posebni pedagoško defektološki postupci – Glazbene stimulacije i usustavljuje cilj i zadatak glazbenih stimulacija:

- 1)** Cilj je glazbenih stimulacija da se pomoću glazbenih vrednota (ritam, melodija, tempo, pauza, dinamika) omogući djetetu s oštećenjem sluha i djetetu s govorno-jezičnim teškoćama produkcija govora sa svim njegovim strukturalnim čimbenicima.
- 2)** Glazbene stimulacije imaju zadatak svojim postupcima poticati središnje usklađivanje osjeta za percepciju prostora (opip, propriocepcija, vestibularno osjetilo, sluh i vid – oni djeluju multisenzorno, tj. jedno osjetilo pomaže drugom) kod djece sa svrhom razvijanja mehanizama za dobro slušanje i dobar govor.

Univerzalnost verbotonalnog sistema i glazbenih stimulacija čine ovaj postupak primjenjivim na različite skupine naših korisnika. Osim toga, djeca s oštećenjem sluha i djeca s govorno-jezičnim poremećajima imaju nerazvijen ritam, govor i slušanje, teškoće razumijevanja uz teškoće jezičnog izražavanja, teškoće u memoriranju i pažnji te stoga imaju istovjetan program rada glazbenih stimulacija.

Zaključak

U prethodnom dijelu rada objašnjeni su teorijski temelji za uporabu glazbenih elemenata u rehabilitaciji slušanja i govora te su opisana obilježja postupka glazbenih stimulacija u rehabilitaciji po verbotonalnoj metodi u Poliklinici SUVAG. Iako je ovaj postupak specifičan oblik uporabe glazbe u terapijske svrhe kreiran prema potrebama i u skladu s poremećajima korisnika programa Poliklinike SUVAG u čijem je središtu pozornosti slušanje i govor, on se temelji na spoznajama o povezanosti između glazbe i govora, odnosno jezika.

Sličnosti između ta dva sustava očituju se u mnogim područjima: u području percepcije kao i produkcije govora, jer percepcija prethodi produkciji u obje domene te djeca usvajaju glazbena i jezična pravila na sličan način. I jezik i glazba uključuju pamćenje. Služe kao sredstvo komunikacije i oblik su izražavanja (Besson i Schön, 2001).

Istraživanja puno novijeg datuma potvrđuju temelje verbotonalnih postupaka. Zbog svojstvenog ritma, intonacije, melodije, tempa, pauze kako u glazbi, tako i u govoru, glazba je moćno oružje stimuliranja normalnog obrasca govora i stoga djeluje kao trening i alat za poboljšanje jezičnih sposobnosti (Lee i sur., 2018).

Unutar glazbenih stimulacija provode se aktivnosti koje obuhvaćaju područje motorike, fonetike, ritma, melodije i slušanja te svako područje ima svoje programske razvojne vježbe (Dulčić i sur., 2012).

Aktivnosti koje u središte stavljaju glazbeni ritam (poput brojalice i raznih ritmičkih igara) pomažu djeci s oštećenjem sluha da razviju osjećaj za ritam i služe kao podloga za razvoj govornog ritma, a kod djece s govorno-jezičnim poremećajima utječu na poboljšanje fonologije. Takve aktivnosti olakšavaju i pamćenje.

Melodija kao nezaobilazni dio ovog postupka budi želju djeteta za glasanjem, privlači i usmjerava njegovu pažnju, pomaže pri korekciji glasa i artikulacije, otvara put afektivnosti i pruža poseban užitak.

Unutar glazbenih stimulacija provode se aktivnosti koje stimuliraju centralno usklađivanje osjeta za percepciju prostora u djece s oštećenjem sluha i/ili jezično-govornim poremećajima.

Glazbeno-pokretne igre ujedinjuju prirodnu potrebu djeteta za kretanjem s užitkom pjevanja sadržavajući u sebi najvažnije radnje ključne za razvoj učenja: ponavljanje i poštovanje pravila uz ugodu koja se igranjem stvara. One utječu na poboljšanje socijalne komunikacije i na regulaciju emocija.

Iz svega navedenog može se zaključiti da su dobrobiti glazbenih stimulacija vidljive na mnogim razvojnim područjima, prvenstveno na području razvoja slušanja i govora te u tretiranju jezično-govornih poremećaja, no ništa manje blagotvorno ne djeluju i na socijalni i emocionalni razvoj djeteta. U rehabilitaciji slušanja i govora ovaj postupak nudi multidisciplinarni pristup.

Kako je čovjek središte verbotonalnog sistema, tako se osobe s oštećenjem sluha i s govorno-jezičnim poremećajima nalaze u tom središtu. Zahvaljujući svojim biološkim i genetskim osobinama, svojem tijelu i mozgu te uz pomoć verbotonalne metode koja je uvela princip optimale, osobe s oštećenjem sluha i govorno-jezičnim poremećajima postaju stvaratelji i voditelji vlastite rehabilitacije. Na taj način neurofiziološke strukture postaju bogatije, a osobe s oštećenjem sluha i govorno-jezičnim poremećajima percipiraju govor pomoću drugih receptora i širih frekvencija.

Glazbene stimulacije jedan su od postupaka koji navedeno podupire i pomaže u njegovu ostvarivanju.

Literatura

- Arrasmith, K. (2019). Infant music development and music experiences: A literature review. *Update: Applications of Research in Music Education*, 38(3), 9–17. <https://doi.org/10.1177/8755123319889669>
- Besson, M., & Schön, D. (2003). Comparison Between Language and Music. *The Cognitive Neuroscience of Music*, 269–293. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198525202.003.0018>
- Come make music together!* Music Together. (2021). <https://www.musictogether.com/>.
- Čolić, V. (2001). *Govor-pjevanje: glazbene stimulacije u rehabilitaciji djece oštećena sluha* (diplomski rad). Odsjek za fonetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Drežančić, Z. (1966). Ritmičke forme kao pedagoški postupci u rehabilitaciji sluha i govora. *Defektologija*, 2(2), 90–95.
- Drežančić, Z. (1969). *Muzičke stimulacije u okviru prvih faza rada po verbotonalnoj metodi*. Centar SUVAG.
- Drežančić, Z. (1969). Četiri predavanja o muzičkim stimulacijama. Centar SUVAG.
- Dulčić, A., Pavičić Dokoza, K., Bakota, K., & Čilić Burušić, L. (2012). *Verbotonalni pristup djeci s teškoćama sluha, slušanja i govora*. Artresor naklada.
- Guberina, P. (1967). *Zvuk i pokret u jeziku*. Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta.
- Guberina, P. (1995). Filozofija verbotonalnog sistema. *Verbotonalni razgovori*, 1(8), 1–8.
- Guberina, P. (2010). *Govor i čovjek: verbotonalni sistem*. Poliklinika SUVAG : Artresor naklada.
- Krešić, I. (2020). *Prepoznavanje glazbenog ritma i intonacije kod djece s jezičnim poremećajima* (diplomski rad). Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar.
- Lee, Y. S., Thaut, C., & Santoni, C. (2018). Neurologic Music Therapy for Speech and Language Rehabilitation. *The Oxford Handbook of Music and the Brain*, 714–737. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198804123.013.28>
- Lee, Y. S., Thaut, C., & Santoni, C. (2021). Neurologic Music Therapy for Speech and Language Rehabilitation. In M. H. Thaut & D. A. Hodges (Eds.), *The Oxford Handbook of Music and the Brain* (pp. 714–737). Oxford University Press.
- Lelas, D. (2011). Glazbene stimulacija osoba s jezičnim i govornim poteškoćama - mogućnosti i izazovi. U A. Dulčić (ur.), *Čovjek i govor : znanstveno-stručna monografija VII. međunarodnog simpozija verbotonalnog sistema* (str. 473–479). Poliklinika SUVAG.
- Paškvalin, M., Dulčić, A., Pansini, M., Vlahović, S., Dabić-Munk, D., Klier, B., Titl, I., Čelap, M., Gerl, D., Jambrović, J., Jurjević, I., Jusufbegović, S., Kondić, L., Kramarić, V., Kutleša, M., Pansini, R., Pintar, V., Runjić, N., Sabljar,

- Z., ... Kekić, B. (2005). *Umjetna pužnica: verbotalni pristup*. Poliklinika Suvag.
- Rulenkova, L. I. (2015). *Kako malo gluho dijete naučiti slušati i govoriti: primjenom verbotalne metode*. Poliklinika SUVAG.
- Stoparić, B. (1984). *Igrom do govora: metodski priručnik za rad s predškolskom djecom sa oštećenjem sluha*. Svjetlost.
- Šmit, M. B. (1993). *Muzičke stimulacije u verbotalnoj metodi*. Centar SUVAG.
- Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Naklada Haid.
- Tokić, M. (2016). Platon i Plotin o glazbi. *Filozofska Istraživanja*, 36(2), 193–202.
- Volchegorskaya, E., & Nogina, O. (2014). Musical Development in Early Childhood. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 146, 364–368. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.08.113>